

2. Сорока-Росинский В.Н. Школа Достоевского / В.Н. Сорока-Росинский. – М. : Знание, 1978. – 48 с.
3. Шакуров Р.Х. Директор школы и педагогический коллектив : социально-психологический аспект / Р.Х. Шакуров. – К. : Радянська школа, 1975. – 143 с.

УДК 371. 133. 008. 2+373. 3 (045)

**РЕАЛІЗАЦІЯ ПРИНЦИПІВ УПРАВЛІННЯ У КЕРІВНИЦТВІ
ПРАКТИЧНОЮ ПІДГОТОВКОЮ МАЙБУТНІХ
УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ**

Кацук А.О.

Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія

**REALIZACIJA PRINCIPŪ UPRAVLĚNĪJA U KERĪVNICTVĪ
PRAKTIČNOJU PĪDĜOTOVKOJU MAJBUŤNĪX
UČITELĪV POČATKOVĪX KLASSŪV**

Кацук А.О.

У статті розглянуто підходи до визначення сутності принципів управління, запропоновано добір принципів, характерних для управління практичною підготовкою майбутніх учителів початкових класів.

Ключові слова: принципи управління, практична підготовка, управління практичною підготовкою, суб'єкти управлінського процесу.

**REALIZACIJA PRINCIPŪV UPRAVLĚNĪJA V RUKOVOĐSTVE
PRAKTIČESKOJ PŪDĜOTOVKOJU BUDUŠIČX
UČITELĪJ NAČALŤNYX KLASSŪV**

Кацук А.А.

В статье рассмотрены подходы к определению сущности принципов управления, предложен подбор принципов, характерных для управления практической подготовкой будущих учителей начальных классов.

Ключевые слова: принципы управления, практическая подготовка, управление практической подготовкой, субъекты управленческого процесса.

**REALIZATION OF ADMINISTRATIVE PRINCIPLES IN PRACTICE
TRAINING MANAGEMENT OF THE FUTURE TEACHERS
IN PRIMARY SCHOOL**

Kaschyk A. O.

Approaches to the administrative principles definition are considered. The author submits principles which are true to practice training management of the future teachers in primary school.

Key words: administrative principles, practice training, practice training management.

Постановка проблеми у загальному вигляді. В управлінні педагогічною практикою як важливою компонентою професійної підготовки знаходять своє відображення усі складові педагогічної діяльності: цілі, цінності, мотиви, зміст, організація, закономірності, принципи, функції тощо. Чільне місце у системі управління педагогічною практикою майбутніх учителів початкових класів посідають принципи управління, врахування та дотримання яких забезпечуватиме ефективну реалізацію завдань практичної підготовки фахівців початкової освіти. Принципи управління виконують роль правил, норм управлінської діяльності, відображають характер відносин між суб'єктами управлінського процесу, визначають форму, методи взаємодії тощо. Оскільки недотримання принципів може у кінцевому результаті призвести до небажаного результату, знання їх вважаємо однією з найважливіших умов здійснення управлінського впливу.

Аналіз публікацій і досліджень, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Вперше принципи раціонального управління були сформульовані у працях Г. Емерсона, Ф. Тейлора, А. Файоля. У сучасній вітчизняній науці питання принципів управління в освіті розкрито у дослідженнях Є.С. Березняка, В.І. Бондара, Г.В. Єльнікової,

Ю.А. Конаржевського, В.Ю. Кричевського, В.К. Майбороди, В.І. Маслова, І.І. Мітіної, М.С. Сунцова, Ф.І. Хміля, Є.М. Хрикова, Г.С. Цехмістрової, В.В. Шаркунової та ін..

Формулювання цілей статті. Метою статті є аналіз існуючих підходів до визначення принципів управління, добір і розкриття принципів, характерних для управління практичною підготовкою майбутніх учителів початкових класів.

Виклад основного матеріалу. Одним із головних системоутворюючих факторів є принципи діяльності суб'єктів управління. В.П. Симонов принципами педагогічного управління називає основні правила поведінки суб'єкта управління у його взаємодії з керованими суб'єктами (об'єктами) [4, с. 60]. Науковцем до принципів управління віднесено такі: гуманізації, оптимальності, аналітичної діяльності суб'єкта менеджменту, ціле покладання, функціонального підходу, цілеспрямованості, кооперації та розподілу праці, комплексності та самовдосконалення.

На основі аналізу матеріалів народної педагогіки у теорії управління було визначено такі принципи [4, с. 63]: відповідальності (сам роби свою справу і нічого не роби за свого підлеглого); самостійності (учись робити все сам); колективізму (колектив – сила); віддачі (умієш сам – навчи іншого); змагання (роби краще, ніж він); солідарності (робимо разом те, що нам необхідно робити); гармонії (в здоровому тілі – здоровий дух); подолання (не засмучуйся від поразки); гідності (ніколи не принижуйся для досягнення мети); скромності (не пишайся перемогою, нехай інші пишаються твоєю перемогою); самооцінки (вивчай самого себе, знай свої сильні і слабкі сторони); великодушності (не будь скупим); універсальності (намагайся бути універсальним у своїй галузі); гуманності (допомагай нужденним); краси (роби все гарно); пізнання (вік живи – вік учись), природолюбства (поважай братів менших).

Принципами управління Є.М. Хриков визначає вихідні фундаментальні положення, які дають можливість здійснювати управлінський вплив відповідно до основних його законів [5, с. 364]. Г.С. Цехмістрова, Н.А. Фоменко до загальних принципів управління освітніми процесами в Україні відносять: перехід від державного до державно-громадського

управління, децентралізацію та демократизацію управління; поєднання єдиноначальності, колегіальності та особистої відповідальності; компетентності; гуманізації управління; відкритості та гласності управління; оптимізації; об'єктивності оцінювання виконання учасниками управлінського процесу функціональних обов'язків за результатами окремих завдань [6, с. 14-15].

У роботах ряду науковців (Є.С. Березняк, В.І. Бондар, Г.В. Єльнікова, В.Ю. Кричевський, В.І. Маслов, І.І. Мітіна, М.С. Сунцов) принципами управління визначено такі: плановість, науковість, колегіальність, єдиноначальність, демократичний централізм, зв'язок з життям, системність, головна ланка, ефективність, контроль, об'єктивність, відповідальність, перспективність, діловитість, колективізм, ініціатива, активність, гуманізація, доброзичливість, наступність, інформаційний зв'язок, оптимізація, економізація, соціальна детермінація, активна рівновага, субординація, ретроспективність, конструктивність.

Б.А. Гасвським запропоновано здійснювати поділ принципів управління на системні (внутрішні, які стосуються суб'єктів управління) та діяльнісні (процесуальні, які стосуються суб'єктно-об'єктних відносин) з можливістю їх взаємопроникнення [2, с. 22].

На основі детального вивчення закономірностей управління Є.М.Хриковим було визначено такі основні принципи: єдності державних і внутрішніх механізмів управління; взаємовизначення керівної та керованої підсистем; науковості; оптимального співвіднесення оперативного, поточного та цільового стратегічного управління; цілісності умов, необхідних для досягнення мети навчального закладу; спрямованості управління на реалізацію творчого потенціалу педагогічної діяльності; професіоналізму особистості; оптимального співвідношення цілеспрямованих управлінських впливів, самоорганізації, саморегулювання; принцип плановірності управління; оптимальної структури управління; принцип зворотного зв'язку; необхідної розмаїтості; цілісності функцій управління [5, с. 74-82].

У застосуванні системного підходу в управлінні діяльністю студентів, структурна схема управління підготовкою студента, розроблена О.М. Орловим, має містити такі складові: мета і завдання підготовки вчителя; функції управління; фактори, що визначають поведінку сту-

дента. Крім того, важливу роль у цій структурі він відводить таким принципам управління, як: партійність, демократичний централізм, поєднання колегіальності та єдиноначальності, визначення головної ланки, науковість, діловитість і практичність, комплексність [3, с. 12-13]. Проте, ми вважаємо, що деякі із зазначених компонентів є морально застарілими та не мають права на існування в сучасних умовах демократичного управління.

Поділяємо думку науковця А.С. Большакова [1, с. 19-20], який підкреслює, що реалізація принципів менеджменту здійснюється через свідомість, інтелект, волю і цілеспрямованість, а тому основними управлінськими принципами мають бути: науковості (розуміння причин невідповідності результатів управління його цілям; знання особливостей організаційних систем та методів роботи у них); системності і комплексності (взаємообумовленість та взаємодія комплексу підсистем, що входять до організації; демократичного централізму (розумне, раціональне поєднання централізованого і децентралізованого підходів в управлінні; співвідношення прав, обов'язків і відповідальності між суб'єктами управління); єдиноначальності та колегіальності у прийнятті рішень (за колегіально прийняте рішення відповідальність несе керівник організації); балансу влади (рівень впливу керівника на підлеглих дорівнює мірі залежності підлеглих від керівника); пріоритетності дій (врахування значимості окремих етапів роботи); оптимального поєднання галузевих і територіальних інтересів; постійного врахування психологічних, статевих, вікових, культурно-етнічних особливостей працівників та їх мотивації.

Автори багатьох наукових праць з теорії управління (Ю.А. Конаржевський, Т.С. Кабаченко, В.П. Симонов, П.І. Третьяков та ін.) вважають, що в управлінні навчально-виховним процесом основні фундаментальні вихідні положення зводяться до таких принципів: цілеспрямованості, кооперації та реалізації управлінської праці, демократизації, гуманізації, гуманітаризації освітніх програм, диференціації, стандартизації, функціонального підходу, комплексності, систематичного самовдосконалення управління.

На кожному рівні управлінської ієрархії процесу практичної підготовки у вищому педагогічному навчальному закладі реалізація

принципів управління має свої особливості. В управлінні практичною підготовкою майбутніх учителів початкових класів за умови ступеневої освіти можемо виокремити наступні його принципи: інтеграції теоретичної і практичної підготовки, послідовності, наступності, динамічності, поліфункціональності, перспективності, самореалізації особистості. Вважаємо, що якість процесу управління практичною підготовкою майбутніх педагогічних працівників початкової освіти значно підвищиться за рахунок дотримання таких принципів управління:

- гуманізації (полягає у доборі гуманних цілей, способів, засобів, методів впливу та форм взаємодії в системі стосунків «керівник практики-студент-учень»). Гуманізація передбачає врахування інтересів, особливостей та здібностей в процесі організації педагогічної практики);

- демократизації (побудова стосунків між учасниками управління практичною підготовкою у атмосфері педагогічної співдружності, співпраці, співтворчості та на засадах довіри, партнерства, поваги, терпимості тощо);

- поетапного підведення підсумків різних видів практики (активне обговорення результатів педагогічної практики студентів та керівництва їх діяльністю. Цей принцип передбачає делегування частини повноважень з прийняття рішень щодо організації суб'єктів управління різним структурним підрозділам вищого навчального закладу);

- соціального партнерства (спрямування педагогічної практики майбутніх учителів початкових класів на відповідність професійної підготовки сучасним вимогам роботодавців);

- педагогічної підтримки (здійснення керівництва практичною підготовкою у дусі колективної, діалогової взаємодії; надання допомоги у вирішенні професійних та особистих проблем).

Висновки. Вважаємо, що подальшого дослідження потребує створення та теоретичного обґрунтування моделі управління практичною підготовкою майбутніх учителів початкових класів із врахуванням та дотриманням усіх вищезазначених принципів управління, які визначатимуть зміст та організацію педагогічної практики у вищих навчальних закладах України.